

Hvordan påvirkes elgen av ulv og jakt?

Foto: Giorgia Myriam Ausilio

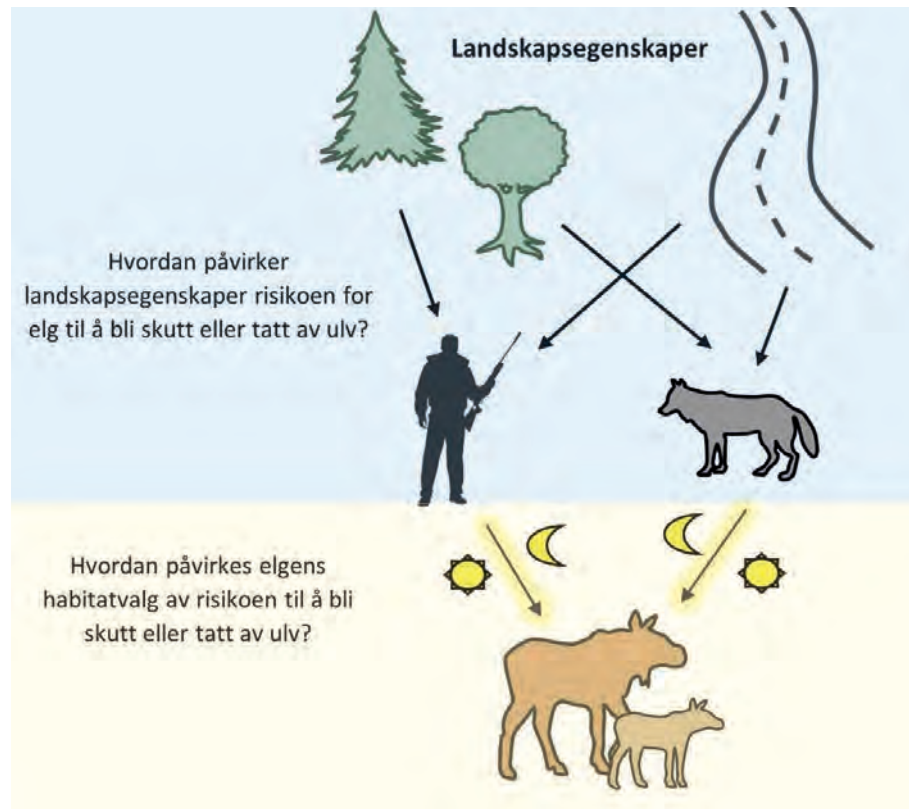

Elgen i Skandinavia er naive overfor ulv sammenlignet med andre bestander i verden der ulv har vært til stede kontinuerlig. Foto: Camilla Wikenros

Rovdyr kan påvirke byttedyr både direkte ved å drepe dem og indirekte ved å skape atferdsendringer. Risikoen for å bli drept av et rovdyr varierer i tid og rom og påvirkes av ulike faktorer, inkludert habitat, tid på døgnet, men også rovdyrets måte å jakte på.

TEKST: GIORGIA AUSILIO, BARBARA ZIMMERMANN, CAMILLA WIKENROS, HÅKAN SAND, PETTER WABAKKEN, ANE ERIKSEN, KAREN MARIE MATHISEN

Byttedyr kan redusere risikoen for å bli drept ved å tilpasse atferd og aktivitet til tider og områder med lavere risiko. Hvis byttedyr lever i områder med flere rovdyr, som også jakter på forskjellige

Figur 1. I denne artikkelen har vi tatt for oss elgens risiko for å bli skutt eller tatt av ulv, og hvordan denne risikoen påvirker elgens habitatvalg.

utsatt for tre betydelige dødsårsaker: jakt og predasjon fra ulv og bjørn.

I denne studien har vi forsket på samspillet mellom mennesker (elgjegere), ulv og elg ved å undersøke hvilken typer habitat som gir størst risiko for at elg blir drept av jegere eller av ulv, og om denne risikoen fører til endringer i elgens habitatvalg (Figur 1). Vårt studieområde omfatter deler av Värmlands län i Sverige og deler av Våler, Åsnes, Trysil og Elverum

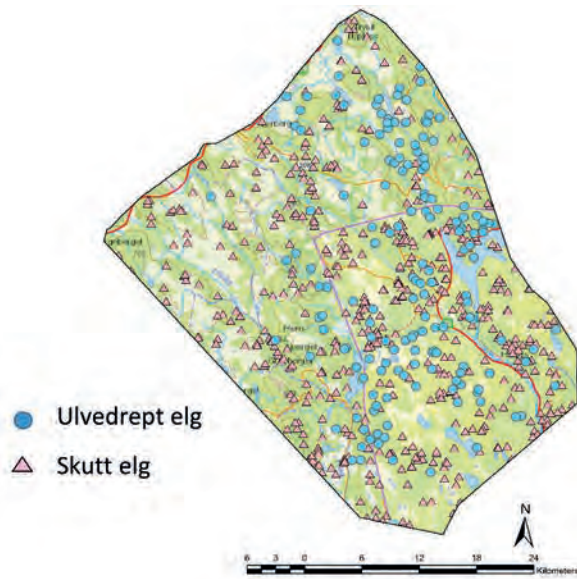
kommuner i Norge. For å samle inn data om jakt drept elg, tok vi kontakt med over 100 jaktlag i studieområdet og kartla den nøyaktige plasseringen av all elg som ble skutt i løpet av to jakt sesonger (2018/19 og 2019/20). I samme tidsrom utførte vi predasjonsstudier ved å søke etter byttedyrrester i alle klynger av GPS-posisjoner fra merkede ulver, og i tidsrommet 2018-2020 studerte vi elgens habitatvalg ved å analysere forflytningsmønsteret til 52 GPS-merkede elger. Vi gjennomførte også møkktellinger for å beregne tettheten av elg i studieområdet.

Vi identifiserte dødssted for totalt 161 ulvedrepte og 887 skutte elg (Figur 2). Disse stedene hadde ulike landskapstrekk, avhengig av om dødsårsaken var jakt eller ulv. Risikoen for å bli skutt var størst i områder med høy elgtetthet og nær myrer, veier, hogstflater og ungsogsflater, mens risikoen var minst i områder med mange hus og i kupert terreng. I jakt sesongen var risikoen for at elg ble drept av ulv høyest ved hogstflater og ungskog og minst nær myrer og tettsteder. Etter jakt sesongen økte risikoen for å bli drept av ulv i områder med høy elgtetthet, nær hovedveier, hogstflater og ungskog, og i mer kupert terreng. Risikoen for å bli drept av ulv eller skutt varierte også med tid på døgnet: elg skytes på dagtid, mens ulv tok elg hovedsakelig om natten.

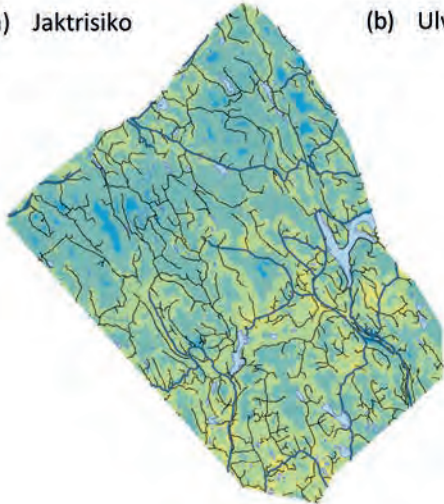
måter og er aktive til forskjellige tider av døgnet, må byttedyr tilpasse seg flere risikokilder som ofte er knyttet til bestemte habitater. I Skandinavia er elg

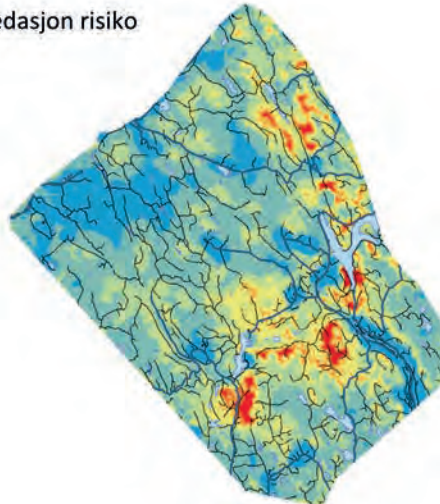
Rovdyr kan påvirke byttedyrene indirekte ved å skape adferdsendringer. Foto: Barbara Zimmermann

(a) Jakrisiko

(b) Ulvepredasjon risiko

Figur 2. Figur 2: Øverste kart viser stedene hvor ulv og jegere drepte elg. De to nederste kartene viser elgens risiko for å bli skutt (a) eller drept av ulv (b) under elgjakta. Risikoen er representert som en gradient fra lav (blå) til høy risiko (rød).

Ulven tar hovedsakelig elg om natten. Foto: Viltkamera.

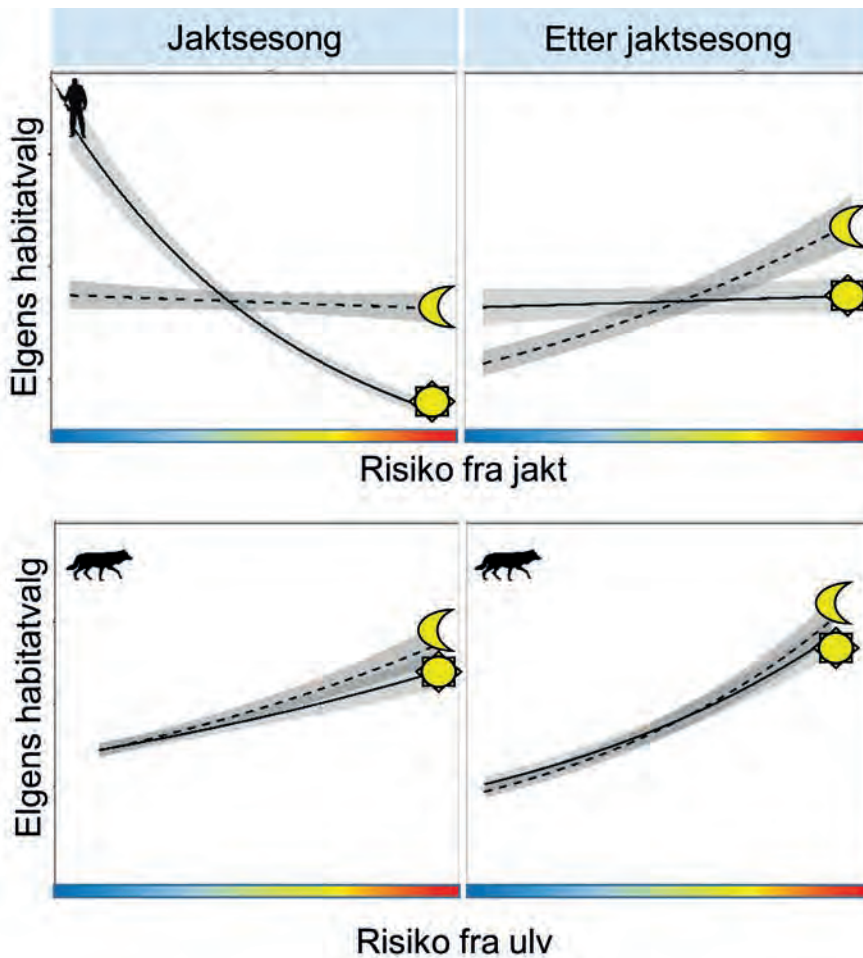
Oppsummert kan vi si at landskaps-trekk som øker risikoen for å bli drept av jakt eller ulv er ulike og delvis av motsatt karakter. Dette skyldes trolig forskjellige jaktmetoder benyttet av ulver og jegere. Ulver kan jakte og forfølge elg over lange avstander, mens jegere gjerne bruke ulike strategier som å lokke og smyge på elgen, eller ved å sitte på post i påvente av at en elg skal passere. Den vanligste jaktmetoden i vårt studieområde er imidlertid bruk av løshund for å finne, støte, drive eller stille elg.

I den andre delen av studien undersøkte vi om habitatvalget til GPS-merkede elger var påvirket av risikoene fra jakt og ulv. I løpet av jaktseasonen oppsøkte elgene habitater forbundet med lav jaktrisiko på dagtid, men det var ikke tilfelle på natten (Figur 3). Etter jaktseasonen var elgenes habitatvalg uavhengig av jaktrisiko på dagtid, og om natten oppsøkte elgene områder med forhøyet jaktrisiko. På den annen side oppholdt elgene seg i områder med relativt høy risiko for å bli drept av ulv både under og etter jaktseasonen, og uavhengig av tid på døgnet (Figur 3).

Som nevnt kan byttedyr tilpasse sin atferd og aktivitet i forhold til varierende risiko og er forventet å vise sterkest respons på variasjonen i den mest forutsigbare dødsrisikoen. For de fleste jaktbare arter i Skandinavia, inkludert elg, er dette jakt. Dermed kan vi forvente at byttedyrenes respons på jakt er redusert eller fraværende når jakt ikke er tillatt (natt og utenfor jaktseason), noe som stemmer bra overens med våre resultater.

Elgens manglende respons på risikoen for å bli drept av ulv kan dels være en konsekvens av fordelingen av mat i miljøet, men også at det er tyngre å bevege seg i snø i vinterperioden. Ungskogflater tilbyr mye elgmat gjennom hele året, og om vinteren trekker elgene til snøfattigere strøk i dalgangene for å få tilgang til føde.

Denne studien antyder at elger i Skandinavia fortsatt er naive overfor ulv om vi sammenligner med elger i områder der ulven har vært kontinuerlig til stede. Dette kan være fordi elgjakten i Skandinavia har vært en langt mer dominerende dødsrisiko enn ulvenes predasjon i flere århundrer. Samtidig viser vår studie at elgen kan unngå sitt viktigste «rovdyr» (oss) ved å være mest aktiv i tidsperioder og i habitater der risikoen for å bli skutt er lavest.

Figur 3. Elgens habitatvalg i forhold til risiko fra jakt og ulv under og etter jakt sesongen. Risiko er representert som en gradient fra lav (blå) til høy risiko (rød). I løpet av jakt sesongen oppsøkte elgen habitater forbundet med lav jaktrisiko på dagtid, men var upåvirket av jaktrisikoen på natten. Etter jakt sesongen var elgenes habitatvalg uavhengig av jaktrisiko på dagtid, mens den oppsøkte områder med forhøyet jaktrisiko på natten. På den annen side foretrakk elgen områder med relativt høy risiko for å bli drept av ulv både under og etter jakt sesongen, og uavhengig av tid på døgnet.

FORFATTEROMTALE:

Giorgia Myriam Ausilio er opprinnelig fra Sveits men har bodd i Sverige og Norge siden 2017. Giorgia var en periode på Grimsø Forskningsstasjon hvor hun la grunnlaget for sin master på ulv. Hun har en doktorgrad fra Evenstad om jakt-ulv-elg interaksjoner. Giorgia er ivrig jeger og bruker så mye tid som mulig i skogen med sin østsibiriske laika.

SKOGKURS

– landsdekkende kompetanse-senter for næringsutvikling og forvaltning av skog- og utmarks-ressurser.

Seminarer - webinarer - kurs innen:
Jakt, vilt og utmark

Kontakt:

Øyvind Juliussen
400 21 266
oj@skogkurs.no

Dagh Bakka
950 87 195
db@skogkurs.no

www.skogkurs.no

